

Recenzie: Capitalism contra capitalism

51486ond77ylz8x Michel Albert

51486ond77ylz8x

Introducere

Pentru prima oara in istorie capitalismul a invins astazi cu adevarat. Victoria capitalismului a avut loc pe trei fronturi.

Prima batalie s-a dat in Anglia, prin Margaret Thatcher, si in Statele Unite, prin Ronald Reagan. Cei doi au infaptuit impreuna prima revolutie conservatoare in materie de politica economica: revolutia statului minimal. Principiul vizibil al acestei revolutii: mai putine impozite pentru cei bogati.

Ca urmare, a acestei revolutii, astazi asistam la o cursa de relaxare fiscala.

Cea de-a doua victorie a capitalismului a fost unificarea Germaniei de Est cu cea de Vest in 1989.

A treia victorie a fost o batalie de o suta de ore purtata in sudul Irakului. Capitalismul a invins comunismul. Notiunea de "Lumea a Treia" dispare odata cu incheierea razboiului rece. Avem de-a face deci cu o simpla dualitate: de o parte tarile dezvoltate sau cu un ritm rapid de dezvoltare, care sunt toate tari capitaliste, de cealalta parte, tarile subdezvoltate, adica tarile sarace.

Sistemul capitalist este departe de a fi omogen. El s-a diferentiat in doua mari modele ce se infrunta: "capitalismul contra capitalismului". Este vorba de modelul anglo-saxon, de o parte, si modelul germano-nipon, de cealalta. Dar terminologia "model anglo-saxon" versus "model germano-nipon" nu ne este de folos decat daca privim lucrurile de foarte departe.

Statele Unite constituie un model economic in sine. Nu se poate vorbi inasa, de existenta unui "model european". Prabusirea comunismului scoate la iveala opozitia dintre doua modele de capitalism. Unul, cel "neoamerican" se bazeaza pe reusita individuala si pe profitul financiar rapid. Celalalt, cel "renan", are drept centru Germania si prezinta numeroase asemanari cu cel din Japonia.

Istoria ultimului deceniu ne arata ca modelul "renan" este deopotriva mai echitabil si mai eficient decat cel "neoamerican".

I. America is back nl486o1577yllz

In 1980, America era paralizata de crizele interne, umilita in exterior-in special de Iran si de afacerea ostaticilor-amenintata si slabita de concurenta de data recenta a tarilor europene si mai ales a Japoniei.

Ronald Reagan, presedintele Americii in 1980, afirma ca dorinta lui cea mai mare este sa readuca

America in primplanul scenei internationale.

America este prima putere militara a lumii si doreste sa demonstreze acest lucru. In acest scop Reagan pune in aplicare “razboiul stelelor” sau “initiativa de aparare strategica”(IAS).

Reagan a reformat in special dereglementand, reducand adica rolul statului. Singurul proiect prioritar al Americii pe termen lung este apararea. Reagan simplifica impozitul pe venit si controleaza sever masa monetara. Politica monetara a majoritatii tarilor incepe sa se inspire din politica Rezervei Federale americane. Dolarul serveste drept moneda de referinta in tranzactiile internationale.

In 1980, stocul de investitii americane in strainatate se ridica la 215 miliarde de dolari.

II. America backwards(America in regres)

Noua America se degradeaza. America se afla pe primul loc in ceea ce priveste criminalitatea si consumul de droguri, si pe ultimul loc in privinta vaccinarilor si a participarii la alegeri. America se confrunta cu un dualism intre bogati si saraci, intre marile universitati si un sistem scolar aflat in ruina.

acest dualism duce la reaparitia tensiunilor sociale, la o “lupta de clasa”anarhica si sporadica.

Ivatamantul primar si cel secundar alcatuiesc un sistem scolar submediocru. Dintre toate statele OCDE, Statele Unite cheltuiesc cel mai mult pentru sanatate(peste 10% din PIB), dar totusi sistemul sanitar american este dezastruos. America este cea mai mare putere economica a lumii, dar si cel mai mare contractant de imprumuturi al ei.

51486ond77ylz8x 51486ond77ylz8x 51486ond77ylz8x 51486ond77ylz8x

Volumul imprumuturilor contractate de intreprinderile americane s-a triplat incepand din 1980. La sfarsitul anului 1990, orasul Washington avea un deficit bugetar de 200 de milioane de dolari. Orasul Washington, al carui fost primar, Marion Barry, a fost

condamnat, in luna august a aceluiasi an, la sase luni de inchisoare pentru detinere si folosire de droguri.

Noul primar al New York-ului, onorabilul David Dinkins, s-a vazut nevoit, pentru a reduce enormul deficit bugetar al orasului, sa concedieze, incepand din vara lui 1991, 30000 de angajati ai primariei (printre care 4000 de profesori), adica echivalentul a 10% din efectivele permanente. El a mai trebuit sa se atinga si de darul facut civilizatiei umane de catre imparatul Vespasian, inchizand toate toaletele publice, ca si toate centrele de tratare a toxicomanilor (New York-ul numarand peste 500000 de consumatori de droguri, la o populatie de 7 milioane de locuitori), precum si marea majoritate a centrelor de primire destinate celor fara adapost. In aceasi situatie sunt si gradina zoologica din Central Park, cele trizeci de piscine municipale, iluminatul urban, care urmeaza sa fie redus cu o treime, in vreme ce criminalitatea este in continua crestere; sau suspendarea, pe timp de un an, a programului de reciclare a deeurilor menajere. Aproape toate marile orase americane se gaseau in situatii asemanatoare.

Alte semne ale degradarii Americii sunt: aeroporturile prost intretinute, cartierele mizere precum Bronx, South Dallas si multe altele, in care domneste o mizerie verde-albastruie; noii homeless din San Francisco, care, cu toate ca beneficiaza de un loc de munca permanent, nu-si mai pot permite din pricina speculatiei imobiliare sa-si plateasca o locuinta si isi duc viata in automobilele personale; marile orase precum Houston, Washington sau Los Angeles, devastate de razboiul "crack-ului" si de delicventa; ghetourile negrilor aflate, din nou, in efervescenta, ca in anii '60.

Criminalitatea in America -in special in randul negrilor- a crescut vertiginos. La New York se inregistreaza cinci omoruri pe zi, dar in alte zece orase americane se ucide inca si mai mult.

In 1990, Washington-ul, inregistrand 483 de crime, isi doboroa, pentru al treilea an consecutiv, propriul record. In clipa de fata, peste un milion de cetateni americani se afla la inchisoare, si mai mult de trei milioane, sub control judiciar.

In zece ani, populatia penala a Americii a facut mai mult decat sa se dubleze, depasind in prezent, cu 30%, nivelul record atins de Africa de Sud (4,26% fata de 3,33%).

In ceea ce priveste recenta extindere a flagelului drogurilor, favorizat de aparitia crack-ului (un derivat foarte ieftin al cocainei), ritmul creste vertiginos. O ancheta foarte amanuntita efectuata in primavara anului 1988 scotea la iveala faptul ca 23 de milioane de americani consumasera droguri in precedentele treizeci de zile. Dintre acestia, 6 milioane recurgeau mai mult sau mai putin la cocaina, iar 500000, la heroina.

Industria americana se afla in regres. In 1990, in total, deficitul comercial al industriei automobilistice americane atingea suma de 60 miliarde de dolari. Calitatea productiei si a priceperii americane se afla, si ea, intr-un relativ regres. In 1992, datoria externa a Americii (adica datoria ei fata de strainatate scazand creantele) atinsese suma de 1100 miliarde de dolari, echivalentul a doua treimi din totalul datoriei tarilor din Lumea a Treia. America se vede nevoita sa imprumute, in fiecare an, aproximativ 150 miliarde

de dolari(3% din PIB), in special de la japonezi si de la germani, ale caror excedente financiare reprezinta exact suma pe care o ia cu imprumut.

III.. Celalalt capitalism

Modelul renan se intinde din nordul Europei pana in Elvetia si se intrudeste partial cu Japonia. Bunurile necomerciale sunt aceleasi in ambele modele de capitalism. Bunurile comerciale ocupa un loc mult mai important in cadrul modelului neoamerican decat in modelul renan. Bunurile mixte- care depind atat de piata, cat si de initiativele publice- sunt mai importante in modelul renan.

In modelul renan, religiile functioneaza ca institutii necomerciale. In Statele Unite, in schimb, religiile sunt din ce in ce mai mult administrate ca institutii mixte.

In modelul neoamerican,intreprinderea nu este altceva decat un bun comercial ca oricare altul, in vreme ce , in modelul renan ea este de natura mixta, este communitz cel putin in aceeasi masura in care este commodity. Salariile sunt bunuri comerciale in modelul neoamerican, si mixte, in cel renan(in functie de factori straini de productivitatea salariatului). Bancile germane mizeaza pe factorul durata.

Modelul renan are puternice tendinte protectioniste. Rata de sindicalizare a populatiei active a Germaniei, a atins, din nou, nivelul din anii '60, adica aproape 42% fata de abia 10% in Franta. In modelul renan statul nu se substituie niciodata pietei.

IV. Superioritatea economica a modelului renan

La 19 octombrie 1987, un crah bursier zguduie, pe neasteptate, pietele financiare. Drept urmare, marca germana si yenul japonez submineaza putin cate putin pozitiile dolarului. Puterea de cumparare stabila a marcii, explica de ce ratele dobanzilor sunt , in Germania, mai mici decat in alte tari.

O moneda forte constituie un handicap economic,dat fiind ca face ca produsele nationale sa fie mai scumpe in strainatate si,prin urmare, mai greu de exportat. O moneda forte iti permite sa cumperi la preturi scazute in strainatate.

Mica Elvetie poseda si ea o moneda invidiata de celelalte tari. Francul elvetian continua sa figureze ca a patra moneda de rezerva in lume. In Elvetia si ratele dobanzilor sunt printre cele mai scazute din lume. Deprecierea monedei antreneaza, in mod automat, doua efecte foarte bine cunoscute asupra balantei comerciale: importurile, exprimate in moneda nationala, se scumpesc, in vreme ce produselor exportate, platite in devize straine, le scad preturile. Economistii numesc aceasta inlantuire automata a celor doua efecte "curba in J".

Tarile de tip renan domina in majoritatea sectoarelor industriale: ele sunt solid acorate in ramurile traditionale si consacra un efort iesit din comun industriilor de viitor.

Pregătirea este unul dintre factorii-cheie ai dinamismului industrial al țărilor renane.

V. Superioritatea socială a modelului renan

În capitalismul neoamerican singurele programe sociale de avangură sunt cele inițiate de administrațiile Kennedy și Johnson, în anii '60, și sunt destinate în principal persoanelor în vârstă (MEDICARE) și persoanelor aflate sub pragul săraciei (MEDICAID).

În Germania asigurările sociale au fost înființate de Bismarck. Germanii sunt asigurați împotriva principalelor riscuri (boala, accidente de muncă, somaj) și beneficiază de un regim al pensiilor deosebit de avantajos. Legea federală cu privire la ajutorul social pur și simplu interzice mizeria.

Îmbogățirea individuală spectaculoasă nu este în țările renane la fel de ușoară ca în lumea anglo-saxonă. Țările modelului renan sunt mai puțin fluide din punct de vedere social.

În Statele Unite, nivelul prelevărilor obligatorii reprezintă 30% din PIB, în comparație cu 44% în Franța, 40% în Germania și 52% în Suedia.

VI. Reculul modelului renan

Modelul renan suferă din plin influențele politice, mediatice și culturale ale concurentului său american. În comparație cu rivalul său de peste Atlantic, modelul renan este relativ egalitar.

Asigurarea obligatorie funcționează perfect atâta vreme cât oamenii nu au învățat să se folosească de ea.

Toate țările aparținând modelului renan se confruntă cu o situație demografică îngrijorătoare, "rata de înprospătare a populației" (2,1 copii pentru fiecare femeie) nemaifiind, în ceea ce le privește, asigurată. Consecințe: în Japonia și în Germania, populația activă se află în scădere.

Desindicalizarea, este, desigur, un fenomen mondial, care afectează deopotrivă Statele Unite, Franța, Marea Britanie, Suedia, Japonia și chiar Germania. Banul facil patrunde puțin câte puțin în inima economiilor renane.

Fenomenul de globalizare financiară (rezultat din inovație, internaționalizare și dereglementare) a izbit lumea cu o forță fără precedent.

VII. Cum ajunge sa se impuna tocmai cel mai putin performant?

Capitalismul renan –onest, egalitar, prudent si discret- este lipsit de orice forma de atractie. Este o adevarata nulitate mediatica. Are totul pentru a fi eficient, insa nimic pentru a seduce.

Mediile de informare joaca un rol tot mai important in viata economica.

Febra speculativa, preocuparea obsesiva pentru rentabilitatea imediata si dictatura banului au pus, in clipa de fata, stapanire pe insesi mijloacele de informare in masa.

Economia-cazino isi extrage o parte a fortei de care dispune din seductia jurnalistica.

Concluzie

Prabusirea comunismului a insemnat si un progres mondial al democratiei. Triumful economiei de piata, al interdependentei economice si al schimburilor comerciale, a reprezentat si o nesperata bunastare pentru milioane de barbati si de femei.

In raporturile lui cu statul, capitalismul a parcurs, exact in doua secole, intre 1791 si 1991, trei faze distincte. In clipa de fata, tocmai am patruns, in mod insidios, in cea de-a treia.

Prima faza a fost aceea a capitalismului impotriva statului. Din aceasta perspectiva, data-cheie este, pentru Franta, anul 1791, cand a fost adoptata faimoasa lege Le Chapelier, care este, poate, cea mai importanta lege in materie de economie a intregii Revolutii Franceze: ea suprima corporatiile, interzice sindicatele si pune bazele-impotriva vechii tutele a statului monarhic- libertatii comertului si industriei.

Cea de-a doua faza a capitalismului, faza capitalismului supravegheat de stat incepe in 1891. Toate reformele incearca sa vizeze acelasi obiectiv: acela de a corecta excesele pietei si de a tempera violentele capitalismului.

Din 1991, am patruns in cea de-a treia faza, faza capitalismului care ia locul statului. Statul nu mai este perceput ca un protector sau ca un organizator, ci ca un parazit, o frana, o povara.

In Europa “marea piata din 1992” este de larga inspiratie reaganiana: concurenta maxima, implicare minima a statului.

Michel Albert isi pune intrebarea, cum ar arata daca Europa, in general, si Franta, in mod particular, ar trece cu totul de partea modelului reaganian? Ipoteza este pe departe de a fi absurda. Caci americanizarea progresiva a Europei nu se limiteaza la economie.

Franta este pe departe campioana prelevarilor obligatorii(44,6% in 1990). In Statele unite acest procent, este mai mic 30%.

Daca am aplica dintr-o data, in Franta, rata de impozitare practicata in America, fiecare francez ar avea in plus 16400 de franci. Dar nu este cu putinta ca, in acelasi timp, sa saracesci statul si sa-i ceri sa-si asume aceleasi sarcini. Tot felul de cheltuieli care, astazi sunt in seama statului, ar trebui, deci, sa fie in mod automat suportate de catre fiecare din noi, in mod individual